

Galesia Tere **Poolnon Galesia yonoo Tere ano.** **Jen-asa-asari**

Poolnon Buᅇa Tere koi Galesia prowinswaa uumeleen kanageso yonoojon ooro. Galesia prowins ii Eisia Maino (Turkey) uutanon Room yononon jen koton ononji baagianon laligogi.

Aposol yononon Anutuwaa Buᅇa qaa jen seigi wala Juuda tosaᅇa ano kanagen waba kantri tosonian kaᅇagadeen uugia meleengi. Kamban iikanon Juuda yononon kaparan koma qaa woi kokaen jegi bimooro:

1) “Waba kantri yononon Mooseswaanon Kana qaawaa so Anutuwaa aiweseya selegianon mende kotowuti een, iyononon mono uumeleen kanageso honᅇa mende koloowuya.” Anutunon ejemba iyaᅇaajon meweᅇn-gon ononoti, iyonoo aiweseya ii sele koto. Jen 17.10-12. Poolnon ii moma “Qaa ii honᅇa qaago!” jen kokaen jen koton onono, “Waba kantri yononon Jiisas moma laarigi Anutunon momalaarigia iikawaajon ama qaagia jen tegoro solananiᅇ uumeleen tuᅇn honᅇa koloowuya.”

2) Boi takapolakaya yononon Poolnon Unᅇa Toroyaa ku-usunon gawon meroti, ii meᅇn ka-maan ama kokaen jegi, “Pool ii aposol honᅇa mende koloojiwaajon ama qaaya mende mobu.” Kaen jegito, Poolnon kotiᅇn jero, “Niinon Jiisas-waa Oligaa Buᅇa jeje ejaga koloowe Anutunon metogon kuᅇn nono aposol honᅇaga laligojen.”

Kaen jen Galesia yoŋoo uumeleen tuuŋa tuuŋa nanamemebaa qambaŋmambaŋ qaa ooro. Uunana meleembonati een, mono afaaŋgoŋ Kraist jopagoŋ gawoŋa meniŋ hoŋa koloowaa.

Buk kokawaa bakaya waŋa 5 ii kokaen:

Qaa mutuya 1.1-10

Pool nii aposol hoŋa koloojen 1.11–2.21

Anutu kalenmoriaŋaa Buŋa qaa 3.1–4.31

Nononanaa aiŋnanaa songoya 5.1–6.10

Terewaa qaa kota waŋa 6.11-18

¹ Pool niinoŋ qaa amiŋ mobombaajoŋ Galesia uumeleen kanageso oŋoojoŋ tere koi oo-jeŋ. Wasiwasi eja koloojeniwaa kania ii kokaen: Ejembanon aposol gawombaajoŋ mende kuuŋ nonŋi meŋ laligojeŋ. Balon eja moŋnon mende wasiŋ nonoto, Jiisas Kraist ano Maŋ Anutu ii koomunonŋa meŋ gbiliroti, iyoronon mono areŋgoŋ aposol gawon noni meŋ nanjeŋ.

² Neŋauruna kuuya niwo nanjuti, iyonoŋon nii kotinŋon nonŋi tere koi ambe Galesia prowinsnoŋ uumeleen kanageso tuuŋa tuuŋa oŋoonon kaja.

³ Anutu Maŋnana ano Poŋ Jiisas Kraist yoronon mono kalenmoriaŋ oŋoni luaenoŋ laligowu.

⁴ Jiisasnoŋ ananaa Anutu ano Maŋ iwaa je buuta otaŋ ananaa siŋgisongonanaajoŋ ama laaligoya qeleeno qegi. Kambaŋ kokaamba namowaa kambaŋ bologanoŋ laligoŋkejoŋi, iinoŋ mono kokainonŋa hamo qeŋ metogoŋ nonombaatiwaaajoŋ ama komuro.

⁵ Kawaajoŋ Anutuwaa qabuŋaya kambaŋa kambaŋa mepeseeniŋ tetegoya qaa akadamuyawo en en ubaa. Qaa ii oŋanoŋ.

*Oligaa Buṅa ii mende jeṅ soonṅ modoqodowag-
owu.*

⁶ Niinonṅ onṅoo kanagiaaṅonṅ ama aaruwe jaa kona luguja. Anutunonṅ Kraistwaa kalenṅmoriaṅa buṅa qeṅ aowutiwaajonṅ onṅoono iwo laligog-ito, niinonṅ onṅomesaowe tosonianṅ kaṅ Oligaa Buṅa morota jeṅi kambaṅ mende koriro eleema qaa doogoya kanonṅ qokotaanṅ enṅkalolonṅ laligoju. Kawaajonṅ mono aarunṅ tililingojenṅ.

⁷ Qaagia ii Oligaa Buṅa honṅa mende totoonṅ koloojato, ejemba tosonianṅ Kraistwaa Oligaa Buṅa ii enṅkalolonṅ meṅ meeṅqeeranṅ anṅi dogoja. Kaenṅ kolooro lanṅ liligonṅ ejemba kuunṅ onṅonṅi uugia sisau kolooro laligoju.

⁸ Ejemba kaanṅa ii mono yamagenṅ (kozigenṅ)! Nonononṅ Oligaa Buṅa jeṅ asarinṅ onṅoma laligoninṅi, moṅnonṅ ii qewagonṅ buṅa qaa morota jeṅ asarinagati eenṅ, iinonṅ mono Anutuwaawaa jaanonṅ gere siawaa buṅa kolooja. Ii nonoononṅga moṅnonṅ me Siwewaa gajoba moṅnonṅ kamaanṅ jenaga, ii kilenṅ qaa kaanṅa mono mende totoonṅ tenṅ kombu. Qaa doogoya ii kilenṅ.

⁹ Qaa wala jeṅ laligoninṅi, iikayadeenṅ mono keteda koi mombo jeṅenṅ: Onṅononṅ Oligaa Buṅa anṅalinṅ moma anṅonṅ kondaborogiti, moṅnonṅ ii qewagonṅ buṅa qaa morota jeṅ asarinagi eenṅ, Anutunonṅ mono ii qasuaanṅ muro gere sianonṅ kemeba.

¹⁰ Qaa kaenṅ jeṅenṅi, ii ejembanonṅ nisosoroogi neeno yonṅoo jaanonṅ sokomambaajonṅ ama mende jeṅento, Anutunonṅ niiro iwaa jaanonṅ sokomambaajonṅ ama ii jeṅenṅ. Niinonṅ balonṅ ejemba uuṅqeeanṅo moma nombutiwaajonṅ mende totoonṅ

kaparanj komakejenj. Toroqenj ejemba kele ama onjoma usugowenagati eenj, niinonj mono Kraistwaanonj gawonj memambaajonj amamaawenaga. Kianj.

Kraistnonj menj letoma nono aposol koloowe.

¹¹ Oo alauruna, Oligaa Bunawaa kania ii kokaenj moma yagowu: Buja qaa jenj asarinkejenj, ii balonj eja monjonj mende uunonj junjunj qaa jerota eja.

¹² Monjonj monj ii mende kuma nono. Ii balonj eja mombaanonnga mende moma angonj kombeto, Jiisas Kraistnonj iyanjo asuginj noma Oligaa Bunaya nisaano moma asariwe noo bunaga kolooro.

¹³ *Onononj noo kaniaana saanonj moju. Juuda ejembanonj Anutuwaa Kana qaawaaajonj uugere amakejuti, niinonj waladeenj iyonoo momogia otaanj yonoo so koloonj menj laligowe. Kaanja laligonj Anutuwaanonj uumeleenj kanageso ii ununj ureenj jaabamagege menj onjoma laligowe. Geriawo sisiwerowero ama onjoma menj tiwilaan onjomambaajonj angobato menj laligowe.

¹⁴ *Juuda ejemba gbaworo alauruna gbani-nana motoonjanonj laligoniji, niinonj iyonoononnga seiseiya ii haamo ama onjoma Kana qaawaaajonj uugere menj laligowe. Kaenj laligonj Juuda nanamemenanaa kania tororo otaanj ambosakonanaa jenkooto qaa kamaawabotiwaaajonj mono hononja qaa kaparanj koma laligowe.

* **1:13:** Apo 8.3; 22.4-5; 26.9-11 * **1:14:** Apo 22.3

15 *Kaen ama laligoweto, Anutunon walagadeen nemun goron uutanonga niima iyaŋaajon meweengon nono ano kanagen kalenmoriaŋaajon ama noono. Noonoti, iinon mono noojon areŋ kokaen moro sokono:

16 Iinon Meriaa kania nii nisaano momambaajon moma Jiisaswaa Oligaa Bunaya meŋ waba kantri toŋianon kema yoŋoo batugianon jeŋ asarin laligomambaajon nijoro. Iinon kaen nijorotiwaajon ama niinon waama kanakanaiyanonga kanain balon ejemba yoŋoo gejanono qaagiaajon mende totoon mongama qisin onoma laligon koube.

17 Kaanjadeen Jerusalem sitinon mende uma wasiwasi eja aposol wala laligon kougiti, iyonoonon mende kema asugiwe. Kaen qaagoto, iikanondeen Arebia gomanon kema laligon mombo Damaskas sitinon eleembe.

18 *Damaskas eleembe gbani karoon tegoro “Pito iima moma kotomaŋa,” jeŋ Jerusalem sitinon uma iwo somaŋa 15 kawaa so laligowe.

19 Kanon laligoweto, wasiwasi eja aposol tosaŋa ii mende injibe. Pombaa koga Jeims iigadeen iibe.

20 Kawaaajon mobu, qaa oon ononjenji, ii qaa honaga kolooja. Qolonmolongoya mon qaago. Qaa ii Anutuwa jaasewaŋanon jejen.

21 Jerusalem mesaon Siria ano Silisia balonon kema goman tosaŋa liligon laligowe.

22 Kaen kema laligoweto, Judia prowinswaa uumeleen kanageso tuuŋa tuuŋa Kraistwo qoko-

* **1:15:** Apo 9.3-6; 22.6-10; 26.13-18 * **1:18:** Apo 9.26-30

taan nanjuti, iyononon mende niigitiwaajon kamban iikanon nii mende moma koton noma laligogi.

²³ Noonon buju qaa kokaenda ii yonoo gegagianon kemero mogi, “Wala sisiwerowero men nonoma laligoroti, iinon mono letoma laligoja. Momalaari qaa aliwaatiwaajon jaabam-agege men nononoti, iinon mono kamban ketada kokaamba ano qaa iikayadeen jen asarinkeja.”

²⁴ Kaen moma noojon ama Anutu mepeseen mun laligogi. Kian.

2

Aposol yononon Pool horogi batugianon karo.

¹ *Kawaa gematanon gbani 14 tegoro kanon “Barnabaswo Jerusalem sitinon mombo umanja,” jen Taitus kaanagadeen wambe motoon unin.

² Anutunon wala noonon asugin kemañatiwaa qaa nisaanotiwaajon ama yorowo kema Jerusalem keuma gawonaa kania jen asarin onombe. Gawon pondan men kouma laligojeni, iikanon aposol yononon mende sokono gawonaa honanon kamaan qero pogowabo. Kaen romonjon sunduna ejemba omaya yonoojon lan mende injoweto, jotamemeurunana goda qen onomakejoni, iigadeen horon onombe ajoroogi. Ajoroogi kanon Oligaa Bunja waba kantri batugianon liligon jen seinkejeni, ii asuganon jen asariwe mogi.

³ Yononon ii moma “Saanon!” jegi. Kaen jen nenana Taitus Griik eja iinon niwo laligoro,

* **2:1:** Apo 11.30; 15.2

kilen somataurunana yononon Anutuwaa aiwe-seya selianon kotowutiwaajon mende jen koton mugi. Juuda nonoonon Kana qaa ii mende men kotiin mugi.

⁴ Juuda somata yononon qaagoto, tosonian eja selia kotowombaajon moma batuyanon batuyanon kuun jegiti, boi takapolakaya iyonoo kanagia ii kokaen: Yononon “Uunana meleenon,” jen kaen mondon nonoo kanianana iima kotowutiwaajon olon jan qen kan ala kaan batunananon kouma laligogi. Nono Kraist Jiisaswo qokotaanin laaligo walagaa kasanonga isama nonono solan laaligojon, iikawaa silia iima kotowutiwaajon nanji. Yononon nonoonon kokaen moma koposongogi: Saanon laligogi ononin ananaa sopa uutanon kougi Mooseswaa Kana qaa baatanon onoonin ananaa welenqeurunana koloowuya.

⁵ Kaen koposongon metama nonongito, nononon Oligaa Bunawaa qaa honanon meegeeso koloowabotiwaajon nanjon. Ii onoo batugianon agokayan konin kotiin ewaatiwaajon nanjon. Kawaaajon kamban monon mende loorin qaagiaa baatanon kembombaajon mende toton wambelaanin.

⁶ *Ajoajoroonon nii Buna qaana jen asariwe jotamemeya yononon “Saanon!” jen niinon Buna qaa mon toroqen jemanatiwaajon mende jegi. Eja ii geregiaga koloogi goda qen onomakeju. Qabunagia kaen me kaen kolooji, niinon iikawaa-jon mobe so motoongo kolooja. Anutunon

* 2:6: Dut 10.17

ejemba tosaanja mende ninisosoroon tosaanja mende sureen onomakeja. Keda motoononon gosin nonomakeja.

⁷ Buja qaana mende totoon utegogito, Anutuwaanon gawon areja iikawaajon mono “Ahaa!” jen kokaen iima asarigi: Anutunon moma laarin nonoma Oligaa Buja jen asariwombaa gawona ii kokaen mendeeno: Niinon ii waba kantri batugianon jen seiwe Piitonon Buja qaa iikayadeen Juuda kanageso yonoonon jen asarin uugia kuun onomakeja.

⁸ Gawona kaen mendeema aposol Piito inaan muro Juuda eja selegia kotogiti, iyonoo batugianon uukuuku gawon menkeja ano nii kaanideen inaan nono wasiwasi ejaga koloon waba kantri batugianon liligon gawon iikayadeen menkejen.

⁹ Kawaajon Jeims, Piito ano Jon, eja geria qabunagiawo yononon Ponon kalenmorian kaanja nono laligoweti, qaa ii moma kotogi uumotoonon anin. Gawon kaen mendeema iikawaa kaisareyaga Barnabaswo noro boronara qegi kokaen jen kotiinin, “Noro waba kantri yonoonon kema gawon meri onoangia Juuda kanageso yonoo batugianon toroqen gawon menkebu.”

¹⁰ Qaa motoonon qisin noroma kokaen toroqen nirijogi, “Ejemba wanaya ilaan onombojon mono toroqen romonon laligowao.” Kaen nirijogi ninon iikaanagadeen ama onomambaajon kaparan koma laligojen. Kian.

Poolnon Piito jen qotogon muro.

¹¹ Kaen jen kotiininto, Piitononj Antiokia sitinon kanj melenqeleenj ano ejemba uugianonj mamaga boliro. Kawaajonj Piitononj karo iibeti, kambanj iikanonj niinonj jaayanonj kuunj kokaembaajonj turenjenj ama mube:

¹² Piitononj wala waba kantri yonowoj laligon nene motoonj nenj laligogito, eja tosianonj Jeims mesaonj Jerusalemga kagi iikawaa gematanonj ejemba ii injiima sisiriinj sigensigenj nano. Anutuwaa aiweseya selegianonj kotogi yonoojonj toroko moma zirinjzirinj ama Juuda tuunj yonowoj qokotaanj laligoro.

¹³ Kaen waba kantri ejemba ii mojogia tiroj kongbaraj qegij Juuda uumeleenj ejemba tosianonj kaanagadeenj Piitowoj qokotaanj uumeleembaa selesele qenj nangij. Selesele qenj nama Barnabas kaanagadeenj horogij yonowoj jibijabuj qero.

¹⁴ Kaenj ama nanamemenjianonj Buñaj qaa honj dindinjagadeenj mende otaagiti, niinonj ii iima ejemba kuuya yonoo jaasewanjianonj nama kokaen ijowe, “Piito, gii Juuda ejagato, kilenj waba kantri yonoononj nanamemenjia otaanj laligojanj. Gii Juuda ananaanonj nanamemenj mende otaanj kilenj waba kantri ejemba ii otaanj nambutiwaa-jonj kuunj onjoma uugere amakejanj? Ii mende sokonja.” Kianj.

Juuda ano waba kantri anana Anutuwaa jaanonj ororonj koloojonj.

¹⁵ Juuda kolooj uunana meleeninj, nonononj waba kantri ejemba singisonjgogiawoj kaanja mende kolooj laligojonj.

16 *Kaana laligojonto, hamoqeqewaa kania ii kokaen erota moma yagojon: Jiisas Kraist moma laarinij qaanana jen tegoro solanjanijon. Monjon Kana qaa otaan iikaana kanon solana mende koloowaa. Kawaajon nononon kaaniadeen solana koloowombaajon moma Kraist Jiisas moma laarin muni qaanana jen tegoro solanjaninij. Ii Kana qaa ten kombonagatiwaajon ama qaago.

17 Kaen ama Kraistwo qokotaan Anutuwaa jaanon solanjaniwombaajon kaparan konij Anutunon kilen mokolon nonono nononano kantri tosaana yonoo tani kaana singisonjonanawo laligojoni een, Kraistnon singisongo ambombaajon nemun koma nononja me qaago? Qaago toton! Qaa ii yamagen (kozigen)!

18 Kana qaa otaan solana koloowombaa qaaya ii kondeema qewagowe. Qewagoweto, ii mombo anjobato men jen kuuwenagati een, mono Kana qaa iikayadeen qotogon singisongo ejaga kolon kania mombo iikaen mokoloomambo.

19 Wala kania iikaen mokolon Kana qaawaajon ama koomuya tani kaana koloowe. Kaen koloowe Kana qaanon mende toroqen galen koma nono solana laligojen. Niinon laaligona Anutuwaanon ambe Kraistwo maripoonon nugi kaana komun nama iwo kotiin laligojen.

20 Kawaajon neeno mende toroqen laligojento, Kraistwaa Unayanon mono noo uunanon kotiin laligoja. Kraistnon uu jopagon noma laaligoya noojon qeleema dowena mero. Kawaajon toro-

* **2:16:** Ond 143.2; Room 3.20, 22

qen jaawo laaligo laligomanati, ii mono Anutuwaa Meria moma laarinj munj laligomanja.

²¹ Kana qaa otaanj iikaanja kanonj solanja koloowonagati eenj, Kraistnonj mono eenj toontoonj komunaga. Komuroti, ii moma laarinj Anutuwaa kalenmoriaja kaenj mende qewagonkejen. Iikanonj mono nemunj koma nonono solananinkejonej. Kianj.

3

Kana qaawaajondeen nambu me Jiisas moma laariwu?

¹ Oo Galesia kaamaa ejemba, uugia qaa! Niinonj Jiisas Kraist maripoononj qegitiwaa kania ii jaagianonj ama jenj qendeema onjombeto, mojononj noo gemananonj kanj uusoosoo menj onono jinjaunj qeju. Ii mende sokonja.

² Iwoi motoondago qisinj onjombe nijogi momambaajonj mojenj: Onjononj Unja Toroya ii mono nomaenj ama bunja qenj aogi? Ii Kana qaa otaagitiwaajonj ama qaagoto, Oligaa Bunja moma Jiisas moma laarigi Unja ii uugianonj ano bunja qenj aogi. Niinonj qaa ii duduuwubotiwaaajonj nama uugia kuujenj.

³ Ii duduugitiwaa tanitani meleema momogia mesaonj uugia sooro kaamaa anju. Wala Unja Toroyanonj uugianonj kemenj inaanj onono kania kanainj kengito, mombo Mooseswaa Kana qaawaa kanianonj kemenj kemakeju. Kambanj kokaamba onjoangiaa esunj qaganonj solanja koloowombaajonj angobato menkeju me? Esungia iikanonj mende sokonja.

⁴ Kraistwaajon ama siimbobolo mamaga ama ononji qagianon uroti, ii mono een toontoon moma bosima laligogi me? Honja mende kolooro ii mono onanon een toontoon bosingi. Kawaajon onjo mono ejemba uugia qaaga laligoju.

⁵ Kawaajon Anutunon Unja Toroya onoma batugianon angoletu kania kania esunmumuyawo menkeji, ii ononon Buja qaaya moma Jiisas moma laarinkejutiwaajon ama menkeja. Kana qaa otaankejutiwaajon ama ii mende menkeja. Qaago. Qaa ii mono mende duduuwu. Kianj.

Aabahambaa kana otaanij sokombaa.

⁶ *Qaa iikawaa so Anutunon Abraham ama muro ii Buja qaanon kokaen oogita eja, “Abrahamnon Anutu moma laarin muro iima qaaya jen tegoro solananiro.”

⁷ *Kawaajon Aabahambaa kania romongon kokaen mobu: Daen yononon Anutu moma laarinkejuti, iyononon mono Aabahambaa mundanuruta koloon laligoju.

⁸ *Anutunon walawala arena kokaen ano, “Ejemba Juuda qaago yononon nii moma laarin nonji qaagia jen tegowe solananiwuya.” Arena kaen ama iikawaa so Aabahambaaon Oligaa Buja qaa walawala kokaen ijoro, “Goojon ama noo kotuemotuenanon mono namowaa ejemba tuun kuuya yonoo qagianon ubaa.” Tosianon qaa ii waladeen iima asarin Buja qaanon oogi.

⁹ Abrahamnon Anutu moma laarin muro kotuegon muro momalaariwaa wanjaleya

* 3:6: Jen 15.6; Room 4.3 * 3:7: Room 4.16 * 3:8: Jen 12.3

kolooro. Iikawaa so daen yononon Abraham kaanja moma laarijuti, Anutunon ii kaanagadeen kotuegon onono Aabrahambaa mundanuruta koloowuya.

Jiisanon kitinana kolooro Anutuwaa qasumasuwaa buña qen aoro.

10 *Kaen koloowuyato, kuuya yononon Kana qaa otaan kawaa qaganon laarin laligojuti, Anutunon mono qasuaan onono laligowuya. Qaa ii Buña qaanon kokaen oogita eja, “Kana qaa Terenon qaa kuuya oogita eji, mononon mon ii kuuya mende ten koma otaankeji, Anutunon mono ii qasuaan murota laligowaa.”

11 *Buña qaa mon kokaen oogita eja, “Ejemba solanja mombaa momalaarianon mono nemun koma muro kotiin laligowaa.” Kawajaan mononon Kana qaa otaan iikanon solanja koloomambajaan moji, iinon mono Anutuwaa jaanon mende solananiwaa. Qaago. Qaa ii asuganon qendeema onombe tegoja.

12 *Momalaarinon Mooseswaa Kana qaa mende nemun konja. Qaa iikanon jojopan qaa kuuya ten kondaborowombajaan uunana kuunkeja. Kana woi ii anja anja. Kana qaawaa kania ii kokaen jero oogita eja, “Kana qaa kuuya ten koma otaankeji, iinon mono kotiin laligowaa.”

13 *Kana qaa mende waleembonaga, kaenanon laaligo kombombanja mokoloowonaga. Kaento,

* 3:10: Dut 27.26 * 3:11: Hab 2.4 * 3:12: Lew 18.5 * 3:13: Dut 21.23

Anutunonj anana iyanḡaa Kana qaayaa so qa-suaan nonomambaajonj togonj Kraist wasiro ala ilailaanana koloonj downana mero. Buḡa Terenonj qaa monj kokaenj oogita eja, “Ejemba gere batuyanonj mondonj onjonjuti, Anutunonj ii kuuya qasuaan onono laligoju.” Iikawaa so Kraist gerenonj mondonji ananaa kitinana kolooro Anutunonj qasuaan muro iikaanḡa kanonj downana mero. Qasumasuaa ananaa qanananonj uroti, ii qetegoro.

¹⁴ Benḡana Aabrahamnonj Anutu moma laariro kotuegonj muroti, iikawaa so kotumotue iikanonj waba kantri kuuya sokoma yonḡoo buḡagiaga koloowaatiwaaajonj moro. Kaenj moma kuuya ananaa downana mero. Downana mero Kraist moma laariniḡ kana kokaenj koloowaa: Anutunonj Uḡaya Toroya nonomambaa qaaya somonjgoroti, nono uunana meleema Uḡa ii saanonj buḡa qen aowonḡa. Kianḡ.

Kana qaa ano oyanḡboyanḡ mokoloowonḡatiwaa soomonḡo qaa

¹⁵ Oo uumeleenj alauruna, niinonj balononj laaligowaa sareqaaya monj kokaenj jemanḡa: Monḡonj borosamoya tosia yonḡoo buḡaga koloowaatiwaa qaaya tuunḡonj jero somonḡogita eji, ii monḡonj monj qewagonj kanagenj qaa monj qaganonj toroqemambaajonj amamaawaa.

¹⁶ *Mobu, Anutunonj soomonḡowaa qaaya ii Aabraham ano gbilia monj yoroojonj jenj somonḡorota eja. Buḡa qaa iikanonj “gbiliuruga” mamaga ananaajonj tani kaanḡa mende jejato, eja

* 3:16: Jen 12.7

motoongowaajon kokaen jeja, “Ii goo gbilinonja monj ii mumanja.” Eja motoongo ii Kraist.

17 *Qaa iikawaa kaniaajon kokaen jejen: Soomongowaa qaa iikawaa honja ii mono kamaawaatiwaajon amamaawaa. Anutunonj ii walawala jenj somongonj gbani 430 tegoro kanonj Kana qaaya mokolonj Mooses muro. Kana qaa iikanonj soomongo qaaya wala jeroti, ii qewagomambaajon amamaawaa.

18 *Oyanboyanj koloowombaa kotumotueya ii Kana qaa otaanj mokoloowonagati eenj, Anutuwaa soomongo qaawaajonj mende toroqenj amamaanij eenj toontoonj ewabo. Buñja qaaya Abraham muroti, ii eenj totoonj mende eroto, Anutunonj qaaya iikawaa so Abraham kotuegonj muro oyanboyanj mokolonj laligoro.

19 Abraham eenj kotuegonj munj Kana qaa ii mono nomaembaajonj anota eja? Kawaa kania ii kokaenj: Ejembanonj kana uugunj jinjaunqenj laligogitiwaajonj Anutunonj Kana qaa ii kanagenj toroqenj jenj asugiro. Jenj asugiro Siwe gajoba yonononj ii menj kamaanj ala ilailaa eja (namel man, mediator) Mooseswaajonj isaama borianonj anji Anutuwaa je menj ejemba batunananonj nama jenj kotoro. Kana qaa iikanonj kambanj so enj uma galenj koma nonombaatiwaajonj ama qaagoto, kanagenj Kana qaawaa esunjonj kamaawaatiwaajonj ii nonono. Abrahambaa gbili mombaa soomongo qaaya nonono eja iikanonj asugiroti, kambanj iikanonj Kana qaawaa esunjonj mono kamaaro.

* 3:17: Eks 12.40 * 3:18: Room 4.14

20 Ala ilailaa eja iinonj Anutu ano ejemba batunananonj nama qaa gawonj menkeja. Anutunonj soomongo qaaya ii ala ilailaaya qaa, mono anj Aabraham muro. Kawaajonj oyanboyanj koloowombaa soomongo qaaya ii uuta ano Kana qaa iikanonj mono newo baatanonj raja. Kianj.

Kana qaawaa gawonj honja ii nomaenj?

21 Kaenj raro Kana qaa ano oyanboyanj koloowombaa soomongo qaa ii aojao me qaago? Awawi! Anutunonj kotiinj laligowombaa Kana qaaya nononagati eenj, mono onanonj Kana qaa otaanj Anutuwaa jaanonj solanja koloowonaga. Kawaajonj qaa woi ii mende aojao.

22 Qaagoto, qaa woi ii anj anj. Anutunonj soomongo qaaya ii uumeleenj ejemba oyanboyanj mokolonj nonomambaajonj ama anota eja. Soomongo qaa iikanonj Jiisas Kraist moma laarijonj, mono ananaanonj honjawo koloowaatiwaaajonj moma kokaenj arenjonj jero, “Singisonjgo ejemba uugia mende meleembuti eenj, mono eenj toontoonj Anutuwaa jaanonj mende solanjaniwuya.” Kawaa kania ii Bunja qaanonj kokaenj jerota eja, “Singisonjgononj mono gomanj so ejemba kuuya gbadoonj nonono laligojonj.”

23 Wala uunana mende meleeninj momalaari-nananonj mende kolooro Kana qaanonj somongonj galej koma nonoma kapuare uutanonj nonoono. Kanagenj Anutunonj momalaariwaa kania nin-isaano kolooroti, kambanj iikanonj kasa gbadononj laaligonana ii tegoro.

24 Kaen ranin Kana qaa ii boinanaga koloon Kraistwaa kania mobombaaon kuma nonomakeja. Boi eja gbaworo kuma onongiti, iikawaa so qaa iikanon nunuama solan koloowombaaon mindinon galen koma nonomakeja. Kaen ama Kraistwaa kania moma asarin moma laarin munin qaanana jen tegoro solananiwombaaon kuun nonomakeja. Uunana meleenin boiwaa gawon ii mono kamban iikanon tegowaa.

25 Uunana meleenin momalaarinananon kolooro Kana qaa baatanon mende laligonin iikanon boi kaan mende toroqen galen koma nonomakeja. Kian.

Anutuwaa meraboraana koloon laligojon.

26 Kuuya ononon Jiisas moma laarin mugikolokoloo dologa onono Anutuwaa meraboraana koloon Kraistwo qokotaan nanju.

27 Kraistwo nambutiwaajon oomulu men onongiti, kuuya onono mono Kraist moma angon koma iikanon maleku taan kaan esuun aon iwo qokotaan nanju.

28 Ono korebore Kraist Jiisaswo qokotaan nanji mindirin onono motoongo koloon laligoju. Kawaaon Juuda ano kantri tosaan yononon Anutuwaa jaanon tuun woi ii mombo mende kolooju. Iyangiaa gawongia menkejuti ano welenqege omaya koloojuti, Anutunon mono injiuro tuun woi mende toroqen kolooju. Ejemba ononon Anutuwaa jaanon tuun woi mende toroqen kolooju.

29 *Ono Kraistwaa bunja koloojuti een, mono Aabrahambaa gbilia iwaanonga koloonj tinitosauruta laligoju. Kaen koloonj soomongo qaayaa hona oyanboyan ii bunja qen aowutiwaa so kolooju. Kian.

4

Anana Kraistwaajon ama Anutuwaa merab-rata koloonj.

¹ Qaa ii toroqen kania kokaen jemaŋa: Mera-
nonj maŋaa borosamoya bunja qen aowaatiwaa so
koloojato, mera gbaworo laligonj kamban kanonj
welenqege omaya yoŋowo ororonj kaŋa kolooja.
Maŋaa borosamo iwoi kuuyaa toya koloowaato,
kilenj welenqege yoŋoo kooronjianonj alagiaga
koloonj gawonj tawaya qaa een menkeja.

² Kaen mera laligonj galenuruta yoŋoo newo
baagianonj nano yoŋononj laaligoya kuuya
arenjonj galenj koma jen kotonj munkeju.
Maŋanonj kamban ama muro kanj kuuwaati,
iikanonjadeen kanainj ano borosamo toya koloonj
laligowaa.

³ Nononana kaanjadeen wala uuwaa
leegenonj mera gbaworo kaŋa laligoninj.
Kamban iikanonj beŋ ano kawali galenj Siwe
namo batugaranonj iwoi kuuya galenj koma
onjmakejuti, iyoŋononj mono nono kaŋagadeen
galenj koma nononji een yoŋoo welenjia qen
newo baagianonj laligoninj.

* 3:29: Room 4.13

⁴ Kaen laligoninto, Anutuwaa kambaanon kan kuuro Meria wasiro embawaanonga kolooro. Juuda ananaa Kana qaa baatanon laligomambaaon kolooro.

⁵ *Kana qaa baatanonga isama nonoma downana memambaaon asugiro. Kaanon Anutuwaa meraboraana koloon bunaya moma anolidaboron laligojon.

⁶ Kaen Anutuwaa meraboraana koloojutiwaajon ama Anutunon Meriaa Unaya wasiro uunananon kemen kokaen qamakeja, “Oo Aba Amana!”*

⁷ Kaen qamakejiwaajon ama mende toroqen welenqege omaya koloojanto, Anutuwaa meraboraana koloon laligojan. Kaen laligojaniwaajon ama Anutunon oyanboyan Bunaya gono bunaqen aon galen koma laligowaga. Kian.

Poolnon Galesia yonoojon majakaka moro.

⁸ Ono wala Anutu mende moma koton laligogi. Kamban iikanon tando lopion ano ben kawali galen ben honaa laaligoya mende men laligojuti, ii tawagia qaa een welen qen onoma kamaanqegeta laligogi.

⁹ Kaen laligogito, uugia meleema kamban kokaanon Anutuwaa kania moma koton laligogita Anutunon moma koton onono laligoju. Anutunon moma ononji, qaa iikanon wana koloon ononja. Kaen laligojuto, dunanon mombo naambaaon ben kawali galen iwoi kuuya galen komakejuti, mono iyonoonon meleema jaasewan

* **4:5:** Room 8.15-17 * **4:6:** Aba ii Arameik qanon Ama.

qen onoma laligoju? Ben kawali galen ii esungia kamaanqeqeta koloojuto, ononon mono kilen ii welen qen onoma kamaanqeqeta koloowombaa siina moju. Ii mende sokonja.

¹⁰ Ii welen qen onoma kendon rara kambañ kania kania iikawaajon mogi uro tororo otaankeju. Sabat kendon ramakeju. Koin gbilia kouro bengia romonjon koin so aisoonkeju. Yambuyambu korisoro ama kendon tosia ii gbani so tororo otaankeju.

¹¹ Niinon onoonon ama toroko kokaembaajon mojen: Niinon onoo batugianon gawon mewe hona mende kolooro een tontonon seleqege amambo.

Galesia yononon Pool gema qewombaajon anji.

¹² Oo uumeleen alauruna, niinon kokaen kuun qisin ononjen: Niinon onoo kaanja koloon laligowetiwaajon ononon mono noo so koloowu. Iwoi bologa mon mende ama nonji.

¹³ Niinon wala onoonon kan ji niro selena kamaaro laligoweti, kania iikawaajon rama Oligaa Buja jen asariwe mogi. Ononon ii moma komuju.

¹⁴ Niinon selekamakamaa laligowe gema nuwombaa angobatoya mokoloogi, ii mojento, kilen mende jejewili ama sureen nonji. Kaen qaagoto, nii niigi Anutuwaa gajoba kaanja koloowe nonji. Oopopoo, noojon Kraist Jiisas iyanaa tani romonjon horon noma “Oowe oowe!” jegi.

¹⁵ “Oowe oowe!” jen selenanon gemananon poujou qen jaa korogia qonjoma nombombaajon mogito, ii mende sokono mesaogi. Onoo kaniagia moma ii onanon kaen nanjon jejen. Yei! Kambañ

iikanon qaakorisoro hononɔ qaa anɔiti, ii mono nomaembaajon kamban kokaamba qaonota een laligoju? Ii mende sokonja.

¹⁶ Onoo Bunɔ qaa honɔ jenkejenywaajon mono kere ama nonju me?

¹⁷ Ejemba tosaɔnɔ yononon onoojon ama uugere amakejuto, ii uugere awaaga qaago. Ii awaaga qaagoto, yononon ononononɔ unuama batunananon jawo ama togon nombutiwaajon moju. Kaen mendeema nononɔgi uugere qaganon iyanɔia nanɔon onombutiwaajon kaparan komakeju.

¹⁸ Ono nanamemen awaa ambutiwaa uugereya amakejuti, ii awaa soro. Niinon onoo batugianon laligowe kamban iikanonadeen qaagoto, mono kamban so kaen anɔi sokombaa.

¹⁹ Oo kokouruna, nii kolokoloo dologa koloowutiwaajon masu kaɔnɔ nuro siimbobolo mobeti, iikaanagadeen mono dunanon mombo mojen. Kraistwaa nanamemenanon onoonon koloon kotowaatiwaajon siimbobolo ii moma laligojen.

²⁰ Noo uunanon mono onoojon ama sisau kolooja. Kawaajon niinon kamban kokaamba onoo batugianon laligomambaajon motoqoto mojen. Onowo laligon qaa arona men kamaan ama qaa bonjon jemambaajon mojen. Kian.

Haagar ano Saara yoroo sareqaa

²¹ Tosaɔnɔ ononon Juuda nonoo Kana qaa Tere otaawombaajon mojuto, qaa iikawaa kania ii onanon moma kotoju me qaago? Kania ii moma asariwutiwaajon qisin kuun ononjen.

22 *Bun̄a qaa moŋ kokaen̄ oogita eja: Aabra-hambaa merawoita woi koloori: Moŋ welen̄qeqe emba kamaan̄qegetan̄ (sleiw) mero ano moŋ ii an̄aa suujariŋ embia (frii) solan̄a laaligoya iin̄oŋ mero.

23 Welen̄qeqe emban̄oŋ meria meroti, iikan̄oŋ mera kolokoloowaa kanan̄oŋ kolooroto, moŋ emba (frii) solan̄a laaligoyan̄oŋ meroti, iin̄oŋ Anutun̄oŋ mera koloowaatiwaa qaa somon̄goroti, mono qaa iikawaa hon̄a koloowaatiwaajon̄ kolooro.

24 Qaa iikawaa kania ii aasan̄goya. Emba woi ii Anutun̄oŋ ejemba ananawo soomon̄go aren̄ woi anoti, mono iyoroo saregaraga. Soomon̄go aren̄ moŋ ii Sainai (Sinai) baan̄an̄oŋ anoti, iikawaa sareya ii emba qata Haagar. Ejemba soomon̄go aren̄ ii otaan̄kejuti, iyon̄on̄oŋ mono Kana qaawaa jen̄kooto baatan̄oŋ laligoju ano gbiliurugian̄oŋ qaa iikawaa welen̄a qen̄kebutiwaajon̄ koloon̄keju.

25 Haagar ii Sainai baan̄a, Arebia balon̄oŋ nan̄jiwaa sareya kolooja. Sainai iikawaa alia ii Juuda gomambaa siti qata Jerusalem. Siti iikawaa kanagesoya somata melaa yon̄on̄oŋ kamban̄ kokaamba Kana qaa baatan̄oŋ laligogi somon̄goŋ on̄ono solan̄a (frii) mende kolooju. Kawaaajon̄ sogara motoon̄go koloojao.

26 Solan̄a (frii) mende koloojuto, Jerusalem siti moŋ eukan̄oŋ laligojuti, iyon̄on̄oŋ mono kasa gbadogia qaa solan̄a laligoju. Nonoo nemunana Saara iin̄oŋ siti iikawaa sareya kolooja.

* 4:22: Jen 16.15; 21.2

27 *Iikawaa gejatootoo qaaya ii kokaenj oogita eja,

“Emba ejanonj mojoya tiiroti, iinonj mono merabora onono seigi iikanonj emba loy-awo ii uugunj haamo ambaa.

Kawaajonj emba arunja merabora mende menati, gii mono kilenj aisoonj laligowa.

Masu mende guro laligonati, gii mono kilenj qa gigilaanj merabora koloowaatiwaaajonj otokorianj maama laligowa.”

28 Oo uumeleenj alauruna, onjo Aisakwaa so Anutuwaa soomongo qaanonj nemunj koma onono kolokoloo dologa koloonj laligoju.

29 *Kambanj iikanonj merabora kolokoloo waa kananonj kolooroti, iinonj koga Unja Toroyanonj nemunj koma muro kolooroti, ii sisiwerowero amamunj laligoro. Kambanj kokaamba kaanjiadeenj sisiwerowero kaanja ii eja.

30 *Kaenj ejato, Bunja qaa monj ii toroqenj kokaenj jegita eja, “Welenqeje embawaa merianonj mono Manjaa borosamoya mende mewaa. Emba solanja laaligoya iwaa meriawo ii motoonj mende mendeema angonj kombao. Kawaajonj welenqeje emba kamaanqejeta ii mono konjona meriawo kombao.”

31 Oo uumeleenj alauruna, sareqaa kaanja so anana mono welenqeje embawaa mundanjuruta gbadonanawo mende koloojonto, emba solanja laaligoyaa mundanjuruta koloojonj. Kawaajonj meloqelokanjij nanamemenj ii mono konjombu. Kianj.

* 4:27: Ais 54.1 * 4:29: Jen 21.9 * 4:30: Jen 21.10

5

Lolongon Kraistwo nanan solanjon nambu.

¹ Kraistnon Kana qaa baatanonga isama nonono solanja laligojon. Iikaanja laligon tosanon onjo mombo horon Kana qaawaa qaqan iikanon* somongon onjombubotiwaajon mono galen menj aon laligowu. Welenqege omaya kaanja koloowubotiwaajon mono kotiin bon qen nambu.

² Mobu! Pool niinon kokaen injjowe mobu: Tosianon Anutuwaa aiweseya selegianon kotowutiwaajon jegi wambelaawuti een, Kraistnon mono ilaan onjomambaajon amamaawaa.

³ Qaa ii toroqen kokaen nanjon jemaña: Eja kuuya onoo selegia koton aiwese mewutiwaajon mogi ononon wambelaawuti, iyononon mono Kana qaa kuuya tej koma otaawutiwaa so koloaju. Ii mende otaagi mende sokombaa.

⁴ Onjo Kana qaa tej koma otaan iikaanja kanon solanja koloowombaajon mojuti, ononon mono Kraistwaanon sopa qisigon iwo mende toroqen nanju. Onjo mono Anutuwaa kalenmorianja mesaon seleengen kamaan lan laligoju.

⁵ Lan laligojuto, anana mono Anutuwaa jaanon dindinja koloowombaajon jejeromonromonja ama awelegonkejon. Kaen aninj Unja Toroyanon inaan nonono Anutu moma laarin muninj qaanana jen tegoro solanjaniwombaajon mambomakejon.

* **5:1:** Gere batuya (yoke) ii bulmakao woiwaa arogaronon ama somongogi mindirin orono iikanon motoon kare me balonqeqewaa kinon horonkejao. Kawaa so Kana qaa gbadonon laligojani een, gawonja mono pondan mewa.

6 Kraist Jiisaswo naninj uuwaa hona moma-laari ii motoongononj mono ilaanj nonomakeja. Anutu moma laarininj inaanj nonono afaangonj uujopa ama aoninj sokonjato, momalaari hona qaa ii mende ilaanj nonomakeja. Kaanagadeenj Anutuwaa aiweseya selenananonj kotogita eja me qaago, ii so motoonggo kolooja. Selewaa monj me monj ii Anutuwaa jaanonj mende ilaanj nonombaa.

7 Wala uu melenmeleembaa kuu aanjonj aangole kaanja uulanawo kengji. Awaagadeenj kengito, boi takapolakaya monjonj kanj sisau menj onjoma batuyanonj kotooro qaa hona mende toroqen tenj komakeju.

8 Anutunonj onjoomakeji, iinonj batuyanonj kotowutiwaajonj mende tutugonj kuunj onjomakeja. Ii qaago.

9 *Yiist melaada monjononj ama flauawo meleeninj korebore mero somariinj waamakeja. Iikawaa so sisau melaanonj mono sokoma onjono korebore jinjaunj qewubo.

10 Boi takapolakaya iinonj sisau menj onjono jinjaunj amakejuti, Anutunonj mono iwaa nanamemenjaa ironja meleema muro siimbobolo moma laligowaa. Niinonj Pombo nama moma laarinj onjoma onjoojonj kokaenj moma awasankaka koloojenj: Onjo Kraistwaa Bunja qaa tororo otaanj momo morota kuuya yakariwombaajonj moma kotiinj laligowu.

11 Oo uumeleenj alauruna, onjo kaenj laligowuyato, niinonj Kraist maripoononj komurotiwaa kania jenj seiwe Juuda yonjoo uugianonj iikawaa-jonj bolinkeja. Maripoombaa qaaya mesaowe-

* 5:9: 1 Kor 5.6

nagati een, mono sisiwerowero mende ama nombuyaga. Anutuwaa aiweseya eja selegianon koma kotowutiwaa Buna qaaya torogon jen uukuuku mejon onombenagi een, mono kakasililin mende ama nombuyaga.

¹² Tosianon kuun onoma sisau menkejuti, iyononon mono koma kootowaa qaagia otaadaboron iyangiaa sele kitigia kuuya koton aogi mobe sokonaga.

¹³ Oo uumeleen alauruna, Anutunon onokana walagaa qaanonga loloon gbadogia qaa laligowutiwaajon onoonoto, kokaembaajon mono galen menj aon laligowu, “Mono gbadononga loloon solana laligojon,” kaen menj mondon uugianon waaro selewaa siingia kombombana bologanon mono galen koma onombabo. Onoangiaa aingianon qaagoto, mono uujopa qaganon nama welen qen aon laligowu.

¹⁴ *Kana qaa wana motoonngo otaagi Anutuwaanon qaa kuuya mono kaanagadeen hongiwawo koloowuya. Qaa wana motoonngo ii kokaen, “Geenga jopagon aonkejani, iikawaa so mono ejemba kuuya uuganon jopagon onomakeba.”

¹⁵ Kaen jejato, bao kasu kaana ain aon memesoson menj aonkejuti een, mono onoangia tiwilaan aowubotiwaaajon toogia pondan moma laligowu. Kian.

Unja Toroyanon galen koma onono laligowu.

¹⁶ Niinon kokaen jema: Unja Toroyanon mono nanamemengia galen kono laligowu. Kaen

* 5:14: Lew 19.18

lalogi iinon uu selewaa siingia kombombanja bologa ii qero kamaaro mende ten koma otaankebu.

¹⁷ *Kawaa kania ii kokaen: Uu selewaa siin kombombanja bologanon mono Uña Toroya qetama lan koposongoro Uña Toroyanon uu walagaa ku-usuna qemambaajon moro batugaranon deendeen ero aonkejao. Kaen aonjejaotiwaajon ononon iwoi awaa ama mewombaajon moma ii amamaankeju.

¹⁸ Ii amamaankejuto, Uña Toroyanon unuano kema laligojuti een, mono Kana qaa baatanon mende laligoju.

¹⁹ Uu selewaa nanamemen walagaa gawon hona ii asuganon ero mojon. Ii kokaen: Kaisero alia-alia lan angi uugianon menjerengoro serowilin amakeju.

²⁰ Tando lopion waegia men bengia mepeseen onongi uugia sololon onono owen jenan amakeju. Kere kolooro angowowo ama aonkeju. Mombanon iwoiwaajon uutanon mototo moma baagon yon jen uuduudu mo-makeju. Iyangiaajonadeen romonon iwoi horon kiririnjaba menkeju. Juma mendeema aon tuuna tuuna men jejewili ama aonkeju.

²¹ Tosaana yonoo iwoiwaajon iimasiin moma goronkiki ama jejelomban ama nene jabujabu nen apu kotiganon enkalolon amakeju. Ii ano sili tosaana kaania amakejuti, iyonoojon wala jewe ano iikawaa so galen meme qaa ii walawala jeweta dunanon mombo kokaen jejen: Ejemba

* **5:17:** Room 7.15-23

sili kaanja amakejuti, iyonononj mono Anutuwaa bentotonj uutanonj mende ubuya.

²² Yonononj qaagoto, Uña Toroyanonj gawonj menkejiwaa honja ii uujopa, korisoro, luae ano nanamemenj awaa kokaenj: Lombo kuuya moma mokosingonj tosaanja ala menj onoma nanamemenj loloogenj amakeju. Qaagia pondanj otaankeju.

²³ Gumbonjonjonj qaganonj tosaanja ama onoma iyanja tororo galenj koma aonkeju. Ejemba sili kaanja amakejuti, iyonononj Kana qaa mende qotogonkeju.

²⁴ Ejemba Kraist Jiisaswaa bunja koloonj laligojuti, iyonononj uu selegiaa siingia kombombanja bologa ano bologaa uugeregia ii kuuya Jiisaswo maripoononj anji menj komurota laligoju.

²⁵ Uña Toroyanonj uunananonj kemero laligojoni eenj, nanamemenana mono kaanagadeen Uña iikanonj galenj koma nonono ama menj laligowonja.

²⁶ Kaen laligonj qabunja omaya nonombutiwaa-jonj mende kaparanj koma eenj totoonj mende awelegonj aonkebu. Uubooli ama aowubutiwaa-jonj mono uuwaawaa ano uuhoonjo qaganonj mende ama aonkebu. Kaanagadeenj goronkiki mende amakebu. Kianj.

6

Lombogia mono bosima ilaanj aonkebu.

¹ Oo uumeleenj alauruna, monjonj kana uugunj singisonjo ano mokoloojuti eenj, uumeleenj alauruna onononj mono ala kaanja ii migigiinj mindingonj mugi mombo kana mokoloowaa.

Kaen ama geenḡa kaanḡadeen ḡḡobatonon kamaan guwabotiwaajon mono galen men aon laligowa.

² Lombogia mono ilaan aon bosimakebu. Iikaanḡa kanon Kraistwaa Kana qaaya otaagi honḡawo koloonkebaa.

³ Mononon kamaanḡeqeta laligon kilen ḡḡaajon moro uuta kolooji, iinon mono iyanḡa tiligon aonḡeja.

⁴ Kaen mende ambuto, motomotoon ononon mono onḡanḡiaa nanamemengia gosin ḡḡotete megi sokombaa. Kaen ama alagia uugun qabunḡagiawo koloojutiwaajon mende awelegowuto, mono onḡanḡiaa kanagiaajondeen selegia mepeseegi sokombaa.

⁵ Anutunon lombonana morota morota mendeema nonono anḡa anḡa bosimakejon. Kawaajon anana tosaanḡa yonḡowo leele ama gosin aowombaaajon amamaanḡejon.

⁶ Boi qaḡazunon mombaaajon Buḡa qaa kuma munḡeji, iinon mono iikawaa tawaya meleema iwoiya awaa kuuya mendeema bakaya munḡeba.

⁷ Onḡanḡia mono mende tiligon aonḡebu. Mononon nene waroga komoro honḡa iikawaa so kolooro mokoloowaa. Qaa iikawaa so Anutunon kilenanana iima ironḡa iikawaa so nonombaa. Kawaajon Anutu ii eja omaya kaanḡa mepaqepae men mubombaaajon amamaanḡejon.

⁸ Uu selewaa siin kombombanḡa bologanon mon nemun koma muro iikawaa waroga lan komomakeji, iinon mono iikawaa kondemondeenḡa mokolon bolinḡebaa. Iinon

bolinkebaato, Uña Toroyanon mon sololoon muro iikawaa waroga komomakeji, iinon mono hona iikawaa so mokoloon laaligo kotigaa buna koloon laligowaa.

⁹ Anana jegenā nama gawon awaa awaa men laligon iikanon mono loorin tanzololon mende ambona. Ataqtan ama gawon mende mesaowonati een, hona meme kabananon kan kuuro iikanon mono gawonanaa tawaya mokoloowona.

¹⁰ Kawajaan namonon laligowonatiwaa so anana mono ejemba awaa ama onombombajaan jegenā nama laligowona. Uumeleen kanageso uutanon laligojuti, ii wala ala ilailaa ama onomakebona ano yonoo gemagianon ejemba tosaan kuuya kana kolooro men qeangon onomakebona.

Galen meme ano yeizozo qaa tetegoya

¹¹ Pool niinon kirifi men neenaa boronanon tere wana somata koi onoojon oojeni, ii iibu.

¹² Ejemba Anutuwaa aiweseya selegianon kotowutiwaajon kuun onomakejuti, iyononon kuuya sele megī balon ejembanon yonoojon mogi ubaatiwaajon kaparan komakeju. Kraistnon maripoonon komuroti, qaa iikawaajon sisiwerowero ama onombubotiwaajon mono kaen kuun onomakeju. Iikawaa kania morota mon qaago.

¹³ Anutuwaa aiwesegiawo yononon mono angio kaanagadeen Kana qaa mende otaadaboron

laligoju. Kaen qaagoto, onoo selegia kotowuti-waajon mojuti, iyononon mono onoo sele kitigiaa-jon ama iyangiaa selegia menj uma qabunagiawo koloowombaajon momakeju.

¹⁴ Kaen momakejuto, niinon Ponjana Jiisas Kraist maripoonon komuroti, mono Buna iikawaajon ama selen mepeseenjejen. Qabuna morota monj mende monjamakejen. Ii yamagen (kozigen)! Kraistnon maripoonon komuro iwo toroqewe momo arennanon utegoro sili bologaa sisia menjejen. Balon ejembanon selewaa nanamemen bologa mewombaajon romonjon qaa jenkejuti, niinon mono iikaan baagen koomuya tani koloojen. Mepeseen nombuti me selenanon qaa ambuti, iikawaa kitia ii mende melemana. Namonon qaa gosin tosia mogi uro tosia mogi kamaanqeqeta kolooji, ii noo momo arennawo so motoonjo mende koloojao.

¹⁵ Selenananon aiwese kotogi me qaagoti, iikanon mono so motoonjo kolooja. Iikanon gorosona koloojato, kolokoloo dologaa donja koloojoni, iikanon mono honja toon kolooja.

¹⁶ Ejemba kolokoloo dologaa jenkoto qaa otaan laligojuti, Anutunon Juuda kuuya ii ano Anutuwaa uumeleen kanageso kuuya onjo mono kiankomun onono luaenon laligowu.

¹⁷ Qaa tetegoya ii kokaen jejen: Niinon Jiisas qegitiwaa lopoya ii neenaa selenanon ero bosi-makejenywaajon monjon mono uulombo mende toroqen nomba.

¹⁸ Oo uumeleen alauruna, Ponjana Jiisas Kraistwaa kalenmoriananon mono onowo enj

uᅇagia kotuegoᅇkeba. Qaa ii oᅇanoᅇ.

**Uumeleembaa Buŋa Tere Soomongo Gbilia
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Borong Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Borong long
Niugini**

Copyright © 2002, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Borong

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

63589f8b-9426-5ce2-9520-ca0cf2b65c47